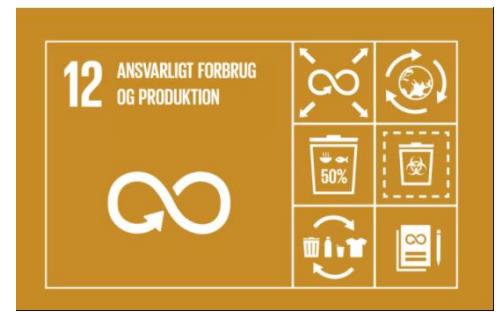

FN's verdensmål nr. 12

”Ansvarligt forbrug og produktion”

- Økonomisk vækst og bæredygtig udvikling kræver, at vi hurtigst muligt reducerer vores fodaftryk på naturen ved at ændre på den måde, vi producerer og forbruger vores varer og ressourcer på. Landbruget er den største forbruger af vand på verdensplan, og kunstig vanding står nu for ca. 70 procent af alt forbrug af ferskvand beregnet til menneskelig brug.
- Effektiv styring af vores fælles naturressourcer, og måden vi bortskaffer giftigt affald og forurenende stoffer, er vigtige målsætninger for at nå dette mål. At tilskynde industrier, virksomheder og forbrugere til at genbruge og reducere deres affald er også vigtigt. Det samme er støtte til udviklingslande, så de kan bevæge sig i en retning af mere bæredygtige forbrugsmønstre inden 2030.
- En stor del af verdens befolkning forbruger alt for lidt til at opfylde deres grundlæggende behov. En halvering af det globale madspild pr. indbygger på forhandler- og forbrugerniveau er vigtigt for at skabe mere effektive produktionsmetoder og forsyningskæder. Det kan forbedre fødevarerikkerheden og skubbe os i retning af en mere ressourceeffektiv økonomi.

(se mere på www.verdensmaalene.dk)

Ansvarlig forbrug og produktion i kultur og litteratur

Bagside til Illums forårskatalog 1924

Forbrugsmønstre i kulturhistorien

- Markedet har fungeret siden oldtiden og var frem til 1900-tallet stedet, hvor danskerne fik deres fødevarer, udover selvfølgelig købmandsgårde og håndværkermestrene.
- Den butik, der minder mest om den i dag, er 1600-tallets apotek, da der var fokus på selve salgsstedet (udstillingsdelen).
- Fra 1857 kunne alle danskere drive næringshandel (ikke mere kun særligt privilegerede i købstæder), og dermed opstod den moderne detailbutik med facadeskilte og tillokkende vinduesudstillinger.
- Samtidig opstod kunstindustrien i DK (det bedre borgerskab kunne vise deres "gode smag" gennem køb af møbler).
- Stormagasiners indtog i 1800-tallet (Magasin du Nord i Aarhus 1868 –Herman Bang, Magasin Du Nord, 1880)
- Den største stigning i forbrugskulturen kom dog i efterkrigstiden i DK (1957-1973) med kvinder på arbejdsmarkedet og stigende realløn: køleskabe, vaskemaskine, plastic.

Modernismens kritik af forbrugskulturen I

Erik Knudsens digt, Varehuset total (1958):

- Knudsen var marxist
- Kritik af varehuse: blanding af varehusord, religiøse ord og militærord
- Sproglig sarkasme gennem det flydende sprog
- Lyrisk digt, substantivisk: det materielle har forrang
- Allitterationer og parrim, hårde konsonantlyde

Varehuset TOTAL

synspunkter, sæbe – her sælger vi godt
ønskekoncerter for baggård og slot
trosartikler og sovetabletter
barnevogne, atomrakter
gudsfrygt, fiduser, utugtige hefter
førstefødte og underskrifter
goodwill, privatliv, sutsko og charme
vinbjergsnegle og kunstige arme
venner og fjender, sprit og spioner
kønshormoner og kraftpræstationer
bryster og højreb, fantastiske chancer
verdensomspændende konkurrencer
flotte gevinster: et år uden skat
King Kong for en da, Pompadour for en nat
Jomfru Maria, i sølvræv, i bad

Udgangen, sir du – udgang til hvad?

Modernismens kritik af forbrugskulturen II

Benny Andersen, Svante i Stormagasinet (1973):

-Humoristisk selvironisk kritik af varehusets tilbud

-Fjollede eksempler, munter og pjattet melodilyd

-Indadvendt og også lidt sørgmodig vinkel på forbruget

Svante i stormagasinet

Selv i en ganske almindelig butik
rammes jeg ofte af skræk og panik
Men når jeg går ind i et stormagasin
kræver det mer' end min selvdisciplin

Her er for meget for her findes alt
lige fra flygel til middelhavssalt
Jeg kom for at købe noget ganske bestemt
men hvad det var har jeg fuldstændig glemt

Snart flyder varerne ud fra mit blik
susen for ørerne, tungen slår klik
Jeg peger i blinde før alting bli'r sort
betaler og skynder mig sanseløst bort

Hen på et værtshus, to øl og tre snaps
redder mig fra en øjeblikkelig kollaps
Ta'r hjem for pakke mit indkøbsnet ud
selv om jeg ved det gi'r gåsehud

Aldrig en ting jeg kan bruge til noget
alskins besynderligt husgeråd
Hvad ska' jeg med sko der er alt for små
en rangle af sølv og en ternet BH

Blandt de mange fortvivlede fund
et hundedække, men ingen hund
En haveslange, men hvor er mit bed
hvor længe ska' dette mon vare ved

Hjælp, giv mig styrke, jeg drages på ny
mod magasinernes udsalgsgny
Jeg vakler og famler og køber i flæng
hundehus, tropehjelme, svømmebassin

Således lyder mit vidnesbyrd
billige tilbud har kostet mig dyrt
Så bind mig, bevogt mig, bedøv mig med vin
frels mig fra udsalg og sikker ruin

Forside til Sommers
sommerkatalog 1955

Litteratur til videre læsning

- Andersen, Benny, 1972: "Svante i stormagasinet", i *Svantes viser*, Gyldendal.
- Bang, Herman, 1880: "Magasin du Nord", uddrag fra e-bog, publiceret første gang i *Nationaltidende*. Internetadresse: <https://danskoghistorie.systime.dk/index.php?id=192>. Blunch, Niels, 2010: "stormagasin". *Den Store Danske*, Gyldendal. Internetadresse: [http://denstoredanske.dk/Erhverv, karriere og ledelse/Erhvervsliv/Handel/stormagasin](http://denstoredanske.dk/Erhverv,_karriere_og_ledelse/Erhvervsliv/Handel/stormagasin).
- DR skole: Miljøbevidste danskere. Dr.dk. Internetadresse: <https://www.dr.dk/skole/historie/miljoebevidste-danskere>.
- Glindorf, Alexander, 2014: Konfrontationsmodernisme. Litteraturhistorie. Internetadresse: <https://danskviden.wordpress.com/2014/10/27/konfrontationmodernisme/>.
- Grünbaum, Ole, 2017: ungdomsoprøret. *Den Store Danske*, Gyldendal. Internetadresse: [http://denstoredanske.dk/Geografi og historie/Frankrig/Frankrig efter 1945/ungdomsopr%C3%B8ret](http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Frankrig/Frankrig_efter_1945/ungdomsopr%C3%B8ret).
- Illum, 1924: *Foraar 1924*.
- Johansen, Hans Christian, 2009: "detailhandel". *Den Store Danske*, Gyldendal. Internetadresse: [http://denstoredanske.dk/Geografi og historie/%C3%98konomisk historie/detailhandel](http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/%C3%98konomisk_historie/detailhandel).
- Jørgensen, Mikael Skou Hougaard: "Storby og lilleby - Georg Simmel" i *Dansk og historie*. Systime Internetadresse: <https://danskoghistorie.systime.dk/index.php?id=160>.
- Knudsen, Erik, 1958: "Varehuset TOTAL", citeret efter *Udvalgte digte*, 2015
- Litteratursiden: Erik Knudsen. Internetadresse: <https://litteratursiden.dk/forfattere/erik-knudsen>.
- Lütken, Gerd & Fibiger, Johannes: "Litteraturens veje". Systime. Internetadresse: <https://litteraturensveje.systime.dk/index.php?id=333&L=0&q=p333> .
- Nationalmuseet: Forbrugersamfundet. Natmus.dk. Internetadresse: <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/velfaerdssamfund-1915-2000/samfundet/forbrugersamfundet/>.
- Overø, Jens, 2017: "apotek". *Den Store Danske*, Gyldendal. Internetadresse: [http://denstoredanske.dk/Krop, psyke og sundhed/Sundhedsvidenskab/Farmakologi/apotek](http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Sundhedsvidenskab/Farmakologi/apotek).
- Rykind-Eriksen, Kirsten, 2017: *Borgerskabet og den gode smag i Forbrugets kulturhistorie*. Aarhus Universitetsforlag.
- Sommers magasiner, 1955: *Sommer Katalog 1955*. (reklame).
- Toftgaard, Jens, 2017: "Går og ser på vinduer", i *Forbrugets kulturhistorie*, Aarhus Universitetsforlag.
- Ørnbjerg, Jakob, 2017: "Kunsten at drive et apotek i 1600-tallet", i *Forbrugets kulturhistorie*, Aarhus Universitetsforlag.
- Aabenhus, Jørgen, 2004: "Andersen, Benny - Svantes viser". *Litteratursiden*. Internetadresse: <https://litteratursiden.dk/analyser/andersen-benny-svantes-viser>.